

สภาพห้องสมุดสถานศึกษาและการดำเนินงานนิเทศห้องสมุด
ของศึกษานิเทศก์ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

ในบทที่ 5 นี้ เป็นการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผลเกี่ยวกับสภาพห้องสมุดสถานศึกษา และการดำเนินงานนิเทศห้องสมุดของศึกษานิเทศก์ในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิเคราะห์สภาพห้องสมุดสถานศึกษา จะทำให้ทราบถึงผลการนิเทศ ปัญหาของครูบรรณารักษ์ที่จะนำมาเป็นแนวทางในการนิเทศ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. โรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษาและวิทยาลัยครู บางแห่งมีห้องสมุดและบางแห่งไม่มีห้องสมุด สำหรับสถานศึกษาที่มีห้องสมุดมีลักษณะย่อยและแยกออกเป็นห้องสมุดที่มีครูบรรณารักษ์ทำหน้าที่รับผิดชอบดำเนินงานหรือเพียงแต่ทางโรงเรียนจัดหาหนังสือมาให้ให้นักเรียนอ่าน ทำให้ห้องสมุดของสถานศึกษาประเภทนี้มีลักษณะเป็นโกดังเก็บหนังสือเท่านั้น

ตารางที่ 1 จำนวนสถานศึกษาจำแนกตามการมีห้องสมุดและบรรณารักษ์

ประเภท สถานศึกษา	มีห้องสมุด			ไม่มีห้องสมุด			รวม			
	มีครูบรรณารักษ์		ไม่มีครูบรรณารักษ์		รวม					
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%		
ประถมศึกษา	126	85.14	22	14.86	148	95.5	7	4.5	155	100
มัธยมศึกษา	285	100	0	0	285	100	0	0	285	100
อาชีวศึกษา	110	96.40	4	3.51	114	100	0	0	114	100
วิทยาลัยครู	26	100	0	0	26	100	0	0	26	100
รวมทุกประเภท สถานศึกษา	547	95.46	26	4.53	573	100	7	100	580	100

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมด 155 โรง เป็นโรงเรียนที่มี
ห้องสมุดร้อยละ 95.5 อีกร้อยละ 4.5 ไม่มีห้องสมุด ในจำนวนโรงเรียนประถม-
ศึกษาที่มีห้องสมุดเป็นห้องสมุดที่มีครูบรรณารักษักร้อยละ 85.14 และไม่มีครูบรรณารักษั
กร้อยละ 14.86

โรงเรียนมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และวิทยาลัยครูทุกแห่งมีห้องสมุด โดย
เฉพาะโรงเรียนมัธยมศึกษาและวิทยาลัยครูทุกห้องสมุดมีครูบรรณารักษักร ส่วนห้องสมุด
โรงเรียนอาชีวศึกษาถึงแม้จะมีห้องสมุดทุกโรง แต่มีห้องสมุดที่มีครูบรรณารักษักร้อยละ
96.49 อีกร้อยละ 3.5 เป็นห้องสมุดที่ไม่มีครูบรรณารักษักร

2. วุฒิของครูบรรณารักษักรทั้งวุฒิสามัญและวุฒิต่างบรรณารักษักรศาสตร์

ตารางที่ 2 วุฒิสามัญของครูบรรณารักษักร จำแนกตามประเภทสถานศึกษา

วุฒิสามัญ	ประถม		มัธยม		อาชีวะ		วิทยาลัยครู		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ต่ำกว่าอนุปริญญา	12	10	30	16.53	6	5.77	0	0	48	8.94
อนุปริญญา	90	75	108	37.98	44	42.31	0	0	242	45.06
ปริญญาตรี	14	11.67	123	43.16	54	51.92	20	76.92	211	39.29
ประกาศนียบัตร ชั้นสูง	4	3.33	3	1.05	0	0	2	7.60	11	2.06
ปริญญาโท	0	0	21	7.37	0	0	4	15.48	25	4.65
รวม	120	100	285	100	104	100	26	100	537	100

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่าครูบรรณารักษ์มีวุฒิสามัญตั้งแต่ระดับต่ำกว่าอนุปริญญา ถึงปริญญาโท ส่วนใหญ่ร้อยละ 45.06 มีวุฒิอนุปริญญา รองลงมาได้แก่ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 39.29

ตารางที่ 3 วุฒิของครูบรรณารักษ์

ประเภทของครู บรรณารักษ์	วุฒิ	ประเภทสถานศึกษา				รวม	
		ประถม	มัธยม	อาชีวะ	วิทยาลัยครู	จำนวน	%
		จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน		
ครูบรรณารักษ์ ที่มีวุฒิต่าง	อนุปริญญา	0	30	6	12	48	57.83
	ปริญญาตรี	0	6	2	2	10	12.05
บรรณารักษ์ศาสตร อยู่ในระดับ	ประกาศนียบ- ัตรชั้นสูง	0	3	4	4	11	13.25
	ปริญญาโท	0	12	0	2	14	16.87
	รวม	0	51	12	20	83	100
ครูบรรณารักษ์ ที่ไม่มีวุฒิต่าง	ต่ำกว่าอนุปริญญา	8	15	6	0	29	6.51
	อนุปริญญา	98	105	46	0	250	55.68
บรรณารักษ์ศาสตร	ปริญญาตรี	18	94	46	6	164	36.69
มีวุฒิตามัญ	ประกาศนียบัตร ชั้นสูง	2	0	0	0	2	0.45
อยู่ในระดับ	ปริญญาโท	0	3	0	0	3	0.67
	รวม	126	217	98	6	447	100

จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่าครูบรรณารักษ์ในสถานศึกษาทุกประเภทมีครูบรรณารักษ์ที่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์เพียง 83 คน และส่วนใหญ่ 51 คน เป็นครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนในโรงเรียนประถมศึกษาไม่มีครูบรรณารักษ์ที่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์เลย

3. ความรู้ในด้านการทำงานของสมุดของครูบรรณารักษ์ที่ไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์

ผลวิเคราะห์ในแต่ละประเภทสถานศึกษาพบว่า จำนวนครูบรรณารักษ์ที่ไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ในโรงเรียนประถมศึกษา 82 คน เคยผ่านการอบรมจากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย 36 คน และไม่เคยผ่านการอบรม 46 คน และครูบรรณารักษ์ทั้งหมดไม่เคยได้รับการนิเทศเลย วุฒิสำัญของครูบรรณารักษ์ที่เคยได้รับการอบรมจากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยนั้นอยู่ในระดับต่ำกว่าอนุปริญญาถึงประกาศนียบัตรวิชาชีพเฉพาะ ส่วนใหญ่มีวุฒิสำัญระดับอนุปริญญาและวุฒิสำัญของครูบรรณารักษ์ที่เคยได้รับการอบรมจากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยมีความรู้ตั้งแต่ต่ำกว่าอนุปริญญาถึงปริญญาตรี ส่วนใหญ่จบปริญญาตรี

ครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ไม่มีความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์จำนวน 38 คน ผ่านการอบรมจากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยถึง 28 คน และครูบรรณารักษ์ทุกคนทั้งที่เคยผ่านและไม่เคยผ่านการอบรมจากสมาคม ฯ เคยได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ นอกจากนี้ยังมีความรู้สามัญอยู่ในระดับอนุปริญญาและปริญญาตรีทั้งสิ้น

ครูบรรณารักษ์ที่ไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ของโรงเรียนอาชีวศึกษามีจำนวนผู้ที่ไม่เคยได้รับการอบรมมากกว่าครั้งหนึ่งคือ 52 คนจาก 94 คน และจากผู้ที่ไม่เคยได้รับการอบรมนี้มีถึง 34 คน ที่ไม่เคยได้รับการนิเทศด้วย วุฒิสำัญของครูบรรณารักษ์ที่ทั้งไม่เคยได้รับการอบรมและไม่ได้รับการนิเทศส่วนใหญ่มีความรู้ปริญญาตรี รองลงมาอนุปริญญา ส่วนน้อยมากที่สุดต่ำกว่าอนุปริญญา ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ครูบรรณารักษ์โรงเรียนอาชีวศึกษาที่ไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์
จำแนกตามสภาพการอบรม จากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย
และการนิเทศของศึกษานิเทศก์

วุฒิสามัญ	การอบรมจากสมาคมห้องสมุด แห่งประเทศไทย			ไม่ได้รับการอบรม			รวม จำนวน
	นิเทศ	ไม่นิเทศ	รวม	นิเทศ	ไม่นิเทศ	รวม	
	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน	
ตากวาอนุ ปริญญา	0	0	0	2	0	2	2
อนุปริญญา	12	14	26	8	14	22	48
ปริญญาตรี	4	12	16	8	20	28	44
รวม	16	26	42	18	34	52	94

ในวิทยาลัยครูมีจำนวนครูบรรณารักษ์ที่ไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์เพียง 4 คน
มี 2 คนที่เคยได้รับการอบรมจากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยแต่ไม่เคยได้รับการนิเทศ
ส่วนอีก 2 คน ที่ไม่เคยได้รับการอบรมจากสมาคม ฯ นั้นได้รับการนิเทศ

4. สภาพการทำงานของครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนประถมศึกษา มีชัยมศึกษา
อาชีวศึกษาและวิทยาลัยครู ครูบรรณารักษ์ในสถานศึกษาเหล่านี้นอกจากจะทำหน้าที่ครู
บรรณารักษ์แล้วบางคนยังทำหน้าที่สอนอีกด้วย ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 สภาพการทำงานของครูบรรณารักษ์จำแนกตามประเภทสถานศึกษา

สถานศึกษา	จำนวนครูบรรณารักษ์				รวม	
	สอน		ไม่สอน		จำนวน	%
	จำนวน	%	จำนวน	%		
ประถมศึกษา	118	88.08	16	11.94	134	100
มัธยมศึกษา	243	83.51	48	16.49	291	100
อาชีวศึกษา	112	100	0	0	112	100
วิทยาลัยครู	26	100	0	0	26	100
รวมทุกประเภท สถานศึกษา	499	100	0	0	26	100

จากตารางที่ 5 จะเห็นได้ว่าครูบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 88.7 ต้องสอน
 ควบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนอาชีวศึกษาและวิทยาลัยครูต้อง
 สอนทุกคน

ในจำนวนครูบรรณารักษ์ที่ต้องสอน ส่วนใหญ่ร้อยละ 41.08 สอนอาทิตย์ละ
 12-17 ชั่วโมง ร้อยละ 28.23 สอนสัปดาห์ละ 18-23 ชั่วโมงและร้อยละ 19.83
 ต้องสอนสัปดาห์ละ 6-11 ชั่วโมง มีเพียงร้อยละ 4.2 ที่ต้องสอนมากกว่า 30
 ชั่วโมง แยกออกตามประเภทสถานศึกษาได้ดังนี้

ในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวนครูบรรณารักษ์ที่ต้องสอนและเป็นครู
 ประจำชั้นควมมีถึงร้อยละ 42.35 ครูบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ร้อยละ 32.10 สอน
 สัปดาห์ละ 10-23 ชั่วโมง รองลงมา ร้อยละ 28.64 สอนสัปดาห์ละ 24-29 ชั่วโมง
 ครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีชั่วโมงสอนและเป็นครูประจำชั้น

มีเพียงร้อยละ 33.35 ครูบรรณาธิการที่ทองสอนและเป็นครูประจำชั้นด้วยมีชั่วโมงสอนต่อสัปดาห์อยู่ในระหว่าง 6-23 ชั่วโมง

ครูบรรณาธิการโรงเรียนอาชีวศึกษาที่ทองสอนแต่ไม่ทองเป็นครูประจำชั้นมีจำนวนพอๆกับครูบรรณาธิการที่ทองสอนและประจำชั้นคือร้อยละ 51.77 และ 48.21 ตามลำดับ

ในวิทยาลัยครู อาจารย์บรรณาธิการทุกคนมีชั่วโมงสอนอยู่ในระหว่าง 6-17 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ถึงรายละเอียดในตารางที่ 6

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 จำนวนครูบรรณาธิการที่มีชั่วโมงสอน จำแนกตามการประจำชั้น- ไม่ประจำชั้น

ช่วงเวลาสอน (ชั่วโมงต่อสัปดาห์)	ประเภทสถานศึกษา												รวม														
	ประถมศึกษา			มัธยมศึกษา			อาชีวศึกษา			วิทยาลัยครู																	
	ประจำชั้น	ไม่ประจำชั้น	รวม	ประจำชั้น	ไม่ประจำชั้น	รวม	ประจำชั้น	ไม่ประจำชั้น	รวม	ประจำชั้น	ไม่ประจำชั้น	รวม	จำนวน	%													
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%															
30 - 35	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	100	2	1.76	0	0	0	0	0	0	2	.42	
24 - 29	20	82.35	6	17.65	34	28.64	0	0	0	0	0	0	0	0	2	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	36	7.23
18 - 23	26	68.72	12	34.52	38	32.18	33	47.83	36	52.17	69	28.43	16	47.56	18	52.94	34	30.33	0	0	0	0	0	0	0	141	28.23
12 - 17	4	22.02	14	77.78	18	15.25	39	30.23	90	64.77	129	53.08	22	40.74	32	59.26	54	48.21	0	0	4	100	4	15.84	205	41.08	
66 - 11	0	0	12	100	12	10.16	9	20	36	80	45	18.51	14	70	6	30	20	17.85	0	0	22	100	22	84.61	99	19.83	
1 - 5	2	12.50	14	87.50	16	13.77	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	16	3.21

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

6. ปัญหาการทำงานของครูบรรณารักษ์ คัดนำนักคำตอบเฉลี่ย โดยกำหนดให้
ค่าเฉลี่ยของปัญหามีค่าดังนี้

4.6 - 5 มากที่สุด

3.6 - 4.5 มาก

2.6 - 3.5 ปานกลาง

1.6 - 2.5 น้อย

1 - 1.5 น้อยที่สุด

คั้งรายละเอียดในตารางที่ 7

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 ปัญหาการทำงานของครูบรรณารักษ์

ปัญหา	ประเภทสถานศึกษา												รวม		
	ประถมศึกษา			มัธยมศึกษา			อาชีวศึกษา			วิทยาลัยครู					
	\bar{x}	S.D.	แปลความ	\bar{x}	S.D.	แปลความ	\bar{x}	S.D.	แปลความ	\bar{x}	S.D.	แปลความ			
หนังสือ - ไม่เพียงพอ	4.04	1.01	มาก	3.67	1	มาก	4.055	.60	มาก	3.6	.8	มาก	3.49	1.53	ปานกลาง
- ชำรุดมาก	4	0	มาก	3.6	.49	มาก	3.33	.94	ปานกลาง	4	.70	มาก	3.69	.72	มาก
- หายมาก	3.34	1.34	ปานกลาง	4.17	.69	มาก	4	.98	มาก	3.5	1.5	ปานกลาง	3.94	1.03	มาก
- ไม่ได้จัดสรรในแต่ละ	3	0	ปานกลาง	0	0	-	0	0	-	0	0	-	3	0	ปานกลาง
ประเภท															
งบประมาณไม่เพียงพอ	4.2	.76	มาก	4.15	1.03	มาก	4.21	.82	มาก	2	0	น้อย	4.19	.89	มาก
ขาดบุคคลากร	3.33	.62	ปานกลาง	4.18	1	มาก	3.48	1.1	ปานกลาง	3.8	1.06	มาก	3.77	1.05	มาก
สถานที่ไม่เหมาะสม	4.5	.73	มาก	3.76	.81	มาก	3.13	1.54	ปานกลาง	4.22	.9	มาก	4	.93	มาก
ขาดครุภัณฑ์และอุปกรณ์	3.56	1.01	ปานกลาง	3.67	.90	มาก	4	.4	มาก	3.5	.5	ปานกลาง	3.7	.92	มาก
บรรณารักษ์- เวลาไม่เพียงพอ	4.44	1.03	มาก	4.63	.69	มากที่สุด	4.56	.74	มาก	3	0	ปานกลาง	4.58	.82	มาก
- ผู้อื่นมีทัศนคติไม่ดี	4	0	มาก	4.18	.82	มาก	4	1.4	มาก	4	0	มาก	4.10	.93	มาก
- ไม่มีความรู้ในการ	4	.71	มาก	4.06	.83	มาก	4.26	1.03	มาก	0	0	-	4.05	1.02	มาก
ดำเนินงาน															
- ทำงานเทคนิคไม่ได้	4.56	.50	มาก	4.12	.90	มาก	4.42	.64	มาก	4.5	.5	มาก	4.33	.75	มาก
ไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ใช้	3.53	1.09	ปานกลาง	4.38	.49	มาก	4	.98	มาก	4	.62	มาก	3.95	.97	มาก

จากตารางที่ 7 จะเห็นว่า โดยเฉลี่ยแล้วปัญหาการทำงานของครูบรรณาธิการที่เป็นปัญหามาก มีดังนี้คือ หนังสือซ้ำรุก, หนังสือหาย, งบประมาณไม่เพียงพอ, ขาดบุคคลากร, ขาดครุภัณฑ์, และอุปกรณ์, ครูบรรณาธิการไม่มีเวลาทำงานห้องสมุด, ทักษะคติของผู้อื่นที่มีต่อบรรณาธิการไม่ดี, ครูบรรณาธิการไม่มีความรู้ในการดำเนินงาน, และไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ใด

ส่วนปัญหาที่อยู่ในระดับปานกลางนั้นมี 2 ประการคือ หนังสือไม่เพียงพอ และหนังสือไม่ไค้สัดส่วนในแต่ละประเภท

7. การนิเทศห้องสมุดของศึกษานิเทศก์

ตารางที่ 8 จำนวนสถานศึกษา จำแนกการได้รับ- ไม่ได้รับการนิเทศ

ประเภทสถานศึกษา	ได้รับการนิเทศ		ไม่ได้รับการนิเทศ		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ประถมศึกษา	40	29.0	98	71.0	138	100
มัธยมศึกษา	195	68.0	90	32	285	100
อาชีวศึกษา	38	33.3	76	66.7	114	100
วิทยาลัยครู	14	53.7	12	46.3	26	100
รวมทุกประเภทสถานศึกษา	287	51.0	276	49.0	563	100

จากตารางที่ 8 จะเห็นว่า สถานศึกษาทุกประเภทมีจำนวนที่ได้รับการนิเทศใกล้เคียงกับสถานศึกษาที่ไม่ได้รับการนิเทศคือ 51 : 49 และโรงเรียนประถมศึกษาและอาชีวศึกษาส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการนิเทศ

ตารางที่ 9 จำนวนครูบรรณารักษ์ที่เคยได้รับเอกสารหรือเข้าร่วมสัมมนา(อบรม)
จากศึกษานิเทศก์แผนกวิชาห้องสมุดหรือที่ไม่เคย

ประเภท ครูบรรณารักษ์	ประเภท สถานศึกษา	เคยได้รับ		ไม่เคยได้รับ	
		การสัมมนาที่ศึกษานิเทศก์จัด	เอกสารที่ศึกษานิเทศก์แผนก วิชาห้องสมุดจัดทำ	การสัมมนาที่ศึกษานิเทศก์จัด	เอกสารที่ศึกษานิเทศก์แผนก วิชาห้องสมุดจัดทำ
		จำนวน	จำนวน	จำนวน	จำนวน
เคยได้รับการ นิเทศ	ประถมศึกษา	7	11	13	8
	มัธยมศึกษา	117	174	90	33
	อาชีวศึกษา	3	8	16	11
	วิทยาลัยครู	12	12	2	2
	รวมทุกประเภท สถานศึกษา	139	205	121	54
ไม่เคยได้รับการ นิเทศ	ประถมศึกษา	3	5	46	45
	มัธยมศึกษา	36	48	57	45
	อาชีวศึกษา	0	0	38	32
	วิทยาลัยครู	2	8	10	4
	รวมทุกประเภท สถานศึกษา	41	61	151	126

จากตารางที่ 9 จะเห็นได้ว่าในทุกประเภทสถานศึกษา ครูบรรณารักษ์ส่วนใหญ่ 205 คน เป็นผู้ที่เคยได้รับการนิเทศและได้รับเอกสารจากศึกษานิเทศก์แผนกวิชาห้องสมุด รองลงมาเป็นผู้ที่ไม่เคยได้รับการนิเทศและไม่เคยเข้าร่วมการสัมมนาที่ศึกษานิเทศก์แผนกวิชาห้องสมุด

ในเรื่องความต้องการของครูบรรณารักษ์ที่จะให้ศึกษานิเทศก์ นิเทศในเรื่องใดบางนั้น ได้คิดค่าเฉลี่ยของความต้องการโดยกำหนดให้มีค่าเฉลี่ยดังนี้

4.6 - 5	มีความต้องการมากที่สุด
3.6 - 4.5	มีความต้องการมาก
2.6 - 3.5	มีความต้องการปานกลาง
1.6 - 2.5	มีความต้องการน้อย
1 - 1.5	มีความต้องการน้อยที่สุด

ดังรายละเอียดในตารางที่ 10

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 10 สิ่งทีครูบรรณารักษ์ต้องการให้ศึกษานิเทศน์พิเศษ จำแนกตามประเภทสถานศึกษา

สิ่งที่ต้องการให้พิเศษ	ประเภทสถานศึกษา										รวม				
	ประถมศึกษา			มัธยมศึกษา			อาชีวศึกษา			วิทยาลัยครู			X̄	S.D.	แปลความ
	X̄	S.D.	แปลความ	X̄	S.D.	แปลความ	X̄	S.D.	แปลความ	X̄	S.D.	แปลความ			
การดำเนินงานห้องสมุด	4.22	.78	มาก	4.28	.73	มาก	4	.82	มาก	0	0	-	4.2	.77	มาก
การจัดห้องสมุด	4.46	.78	มาก	4.78	.53	มากที่สุด	4.67	.71	มากที่สุด	4.67	.47	มากที่สุด	4.63	.69	มากที่สุด
งานเทคนิค															
การทำบัตรรายการ	4.17	.50	มาก	4.3	2.52	มาก	4.29	.61	มาก	4	00	มาก	4.18	.79	
การลงทะเบียน	4.33	.47	มาก	4	.94	มาก	44	0	มาก	0	0	-	4.06	.86	มาก
การจัดหมู่	4.32	.86	มาก	4.67	.47	มากที่สุด	4.56	.68	มากที่สุด	5	0	มากที่สุด	4.48	.75	มาก
การซ่อมหนังสือ	3.76	.68	มาก	0	0	-	4	0	มาก	0	0	-	3.79	.94	มาก
การจัดชั่วโมงสอนในห้องสมุด	5	0	มากที่สุด	0	0	-	0	0	-	0	0	-	5	0	มากที่สุด
แนะนำการใช้ห้องสมุด	3.76	.94	มาก	4.82	1.22	มากที่สุด	4	.76	มาก	5	0	มากที่สุด	4.10	.79	มาก
การจัดกิจกรรม	4.14	.91	มาก	4.33	.67	มาก	4.3	.89	มาก	5	0	มากที่สุด	4.16	.87	มาก
แหล่งหนังสือให้เปล่า	4.17	.80	มาก	4.8	.4	มากที่สุด	3.71	1.11	ปานกลาง	0	0	-	4.23	.92	มาก
จัดหาอุปกรณ์ของห้องสมุด	3	0	ปานกลาง	4.17	1.07	มาก	3	0	ปานกลาง	5	0	มากที่สุด	3.89	1.05	มาก
จัดอบรมครูบรรณารักษ์	3	.58	ปานกลาง	0	0	-	5	0	มากที่สุด	0	0	-	3.29	.88	ปานกลาง
แก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น	3	0	ปานกลาง	4.5	.5	มาก	4.33	.47	มาก	0	0	-	4.06	.75	มาก

สิ่งที่ต้องการให้พิเศษ	ประเภทสถานศึกษา												รวม		
	ประถมศึกษา			มัธยมศึกษา			อาชีวศึกษา			วิทยาลัยครู			\bar{X}	S.D.	แปลความ
	\bar{X}	S.D.	แปลความ	\bar{X}	S.D.	แปลความ	\bar{X}	S.D.	แปลความ	\bar{X}	S.D.	แปลความ			
ทำให้ผู้เกี่ยวข้องของเขาใจ และสนับสนุนห้องสมุด	3.4	.1.62	ปานกลาง	4.14	.83	มาก	0	0	-	0	0	-	3.90	1.20	มาก
แนะนำหนังสือที่ควรมี	4.1	1.05	มาก	4	0	มาก	2.78	1.13	ปานกลาง	0	0	-	3.51	1.23	ปานกลาง
แนะนำวิธีให้บริการ	5	0	มากที่สุด	4.33	.47	มาก	4	0	มาก	4	0	มาก	4.29	.46	มาก
ทุกเรื่อง	4.6	.8	มากที่สุด	4	.82	มาก	0	0	-	0	0	-	4.32	.86	มาก
การจัดนิทรรศการ	0	0	-	0	0	-	5	0	มากที่สุด	0	0	-	5	0	มากที่สุด
การใช้เงินงบประมาณ	0	0	-	3	.82	ปานกลาง	0	0	-	4	0	มาก	3.18	.83	ปานกลาง
จัดชั่วโมงสอนการใช้ห้องสมุด	0	0	-	4.25	.43	มาก	0	0	-	4	0	มาก	4.2	.41	มาก
จัดสถานที่ให้เหมาะสม	0	0	-	3.69	1.45	มาก	0	0	-	0	0	-	4.21	.41	มาก
ต้องการให้พิเศษ	3.5	1.5	ปานกลาง	0	0	-	0	0	-	5	0	มากที่สุด	3.5	1.5	ปานกลาง
ทำเอกสารบรรณารักษศาสตร์	0	0	-	0	0	-	0	0	-	5	0	มากที่สุด	5	0	มากที่สุด
แก้ปัญหาหนังสือหาย	0	0	-	0	0	-	0	0	-	4	0	มาก	4	0	มาก

หมายเหตุ

กลุ่มคำตอบที่

S.D. = 0

คือกลุ่มที่มีผู้ตอบ 1 คนหรือมากกว่า 1 คน แต่มีความต้องการอยู่ในระดับเดียวกัน

จากตารางที่ 10 จะเห็นว่าในสถานศึกษาทุกประเภทเฉลี่ยแล้วสิ่งที่ครูบรรณารักษ์ต้องการให้ศึกษานิเทศน์เทศมากที่สุดในเรื่องดังต่อไปนี้คือ การจัดห้องสมุด, การจัดนิทรรศการ, การจัดชั่วโมงสอนในห้องสมุดและให้ศึกษานิเทศน์จัดทำเอกสารทางบรรณารักษศาสตร์

ส่วนเรื่องที่ต้องการให้เทศมากที่สุดคือ การดำเนินงานห้องสมุด, การปฏิบัติงานงานด้านเทคนิคต่างๆ เช่น การทำบัตรรายการ, การลงทะเบียน, การจัดหมู่และการซ่อมหนังสือเป็นต้น, วิธีแนะนำการไลห้องสมุด, การจัดกิจกรรม, แนะนำแหล่งหนังสือให้เปล่า, การจัดหาอุปกรณ์ของห้องสมุด, ช่วยแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น, ทำให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าใจและสนับสนุนห้องสมุด, จัดชั่วโมงสอนการใช้ห้องสมุด, การให้บริการ, แก้ปัญหาหนังสือหาย, จัดสถานที่ให้เหมาะสม และต้องการให้แนะนำทุกเรื่อง

ความต้องการในระดับปานกลางต้องการให้เทศในเรื่อง แนะนำหนังสือที่ควรมีในห้องสมุด, การใช้เงินงบประมาณ และการจัดให้มีการอบรมครูบรรณารักษ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ครูบรรณารักษ์แสดงความคิดเห็นต่อการนิเทศในเรื่องที่ไม่ต้องการให้ศึกษานิเทศก์กระทำการใดบ้างในขณะที่ให้การนิเทศ ได้คิดค่าเฉลี่ยโดยกำหนดให้มีค่าเฉลี่ยดังต่อไปนี้

2.6 - 3 ไม่ต้องการให้ถามเรื่องส่วนตัว

1.6 - 2.5 ไม่ต้องการให้ใช้เวลาอยู่กับอาจารย์ใหญ่มากเกินไป

1 - 1.5 ไม่ต้องการให้ทำโครงการใหม่โดยทิ้งโครงการเก่า

ดังรายละเอียดในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์ต่อการนิเทศ

ประเภทสถานศึกษา	สิ่งที่ครูบรรณารักษ์ไม่ต้องการให้ศึกษานิเทศก์ปฏิบัติในขณะที่นิเทศ		แปลความ
	ขี	S.D.	
ประถมศึกษา	2.0305	.6705	ไม่ต้องการให้ใช้เวลาอยู่กับอาจารย์ใหญ่มากเกินไป
มัธยมศึกษา	1.9534	.7349	
อาชีวศึกษา	2.2162	.5989	
วิทยาลัยครู	2.2273	.2275	
รวมทุกประเภทสถานศึกษา	1.9930	.7119	

จากตารางที่ 11 จะเห็นว่าโดยเฉลี่ยแล้วครูบรรณารักษ์ในสถานศึกษาทุกประเภทมีความเห็นว่าในขณะที่ให้การนิเทศศึกษานิเทศก์ไม่ควรใช้เวลาอยู่กับอาจารย์ใหญ่มากเกินไป

ผลจากการที่ศึกษานิเทศก์ได้นิเทศครูบรรณารักษ์ในทุกประเภทสถานศึกษา ได้สำรวจความคิดเห็นของครูบรรณารักษ์ที่เคยได้รับการนิเทศ และกำหนดให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นดังนี้คือ

3.6 - 4	ได้ผลมาก
2.6 - 3.5	ได้ผลพอควร
1.6 - 2.5	ไม่ได้ผลเลย
1 - 1.5	รบกวนเวลาทำงาน

ดังรายละเอียดในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 จำนวนครูบรรณารักษ์ในแต่ละสถานศึกษาจำแนกตาม
ผลจากการนิเทศ

ประเภทสถานศึกษา	ผลการนิเทศของศึกษานิเทศก์		
	χ	S.D.	แปลความ
ประถมศึกษา	2.7273	.93	พอควร
มัธยมศึกษา	3.3379	.5266	พอควร
อาชีวศึกษา	3.2258	.4892	พอควร
วิทยาลัยครู	3.25	.6761	พอควร
รวมทุกประเภทสถานศึกษา	3.1712	.6761	พอควร

จากตารางที่ 12 จะเห็นว่าเฉลี่ยแล้วทุกประเภทสถานศึกษาครูบรรณารักษ์ได้รับประโยชน์จากการนิเทศของศึกษานิเทศก์พอควร

8. ผู้ช่วยครูบรรณาธิการ

สถานศึกษาทุกประเภทส่วนใหญ่ไม่มีผู้ช่วยครูบรรณาธิการเป็นจำนวนร้อยละ 55.85 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนอาชีวศึกษา ดังรายละเอียดในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 จำนวนสถานศึกษา จำแนกตามการมี- ไม่มีผู้ช่วยครูบรรณาธิการ

ประเภทสถานศึกษา	มีผู้ช่วยครูบรรณาธิการ		ไม่มีผู้ช่วยครูบรรณาธิการ		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ประถมศึกษา	34	22.97	114	77.03	148	100
มัธยมศึกษา	159	55.79	126	44.21	285	100
อาชีวศึกษา	40	35.09	74	64.91	114	100
วิทยาลัยครู	20	76.92	6	23.08	26	100
รวมทุกประเภท สถานศึกษา	253	44.15	320	55.85	573	100

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 14 จำนวนผู้ช่วยครูบรรณารักษ์ จำแนกตามวุฒิสามัญ

วุฒิสามัญ	ผู้ช่วยครูบรรณารักษ์									
	ประถมศึกษา		มัธยมศึกษา		อาชีวศึกษา		วิทยาลัยครู		รวม	
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ต่ำกว่าอนุปริญญา	22	64.71	30	13.16	4	12.5	2	10	58	18.46
อนุปริญญา	12	35.29	66	28.95	4	12.5	2	10	84	26.75
ปริญญาตรี	0	0	129	56.57	24	75.0	14	70	167	53.51
ประกาศนียบัตร วิชาเฉพาะ	0	0	0	0	0	0	2	10	2	.63
ปริญญาโท	0	0	3	1.32	0	0	0	0	3	.95
รวม	34	100	228	100	32	100	20	100	314	100

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จากตารางที่ 14 ผู้ช่วยครูบรรณารักษ์ในสถานศึกษาทุกประเภท ส่วนใหญ่ ร้อยละ 53.51 มีวุฒิปริญญาตรี ยกเว้นในโรงเรียนประถมศึกษาที่ผู้ช่วยครูบรรณารักษ์ มีวุฒิสามัญอย่างสูงอยู่ในระดับอนุปริญญา

ตารางที่ 15 จำนวนสถานศึกษา จำแนกตามจำนวนผู้ช่วยครูบรรณารักษ์

ประเภทสถานศึกษา	ผู้ช่วยครูบรรณารักษ์								รวม	
	1 คน		2 คน		3 คน		6 คน			
	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%	จำนวน	%
ประถมศึกษา	24	70.59	10	29.41	0	0	0	0	34	100
มัธยมศึกษา	126	79.25	27	6.98	3	1.89	3	1.89	159	100
อาชีวศึกษา	32	80	8	20	0	0	0	0	40	100
วิทยาลัยครู	12	60	6	30	2	10	0	0	20	100
รวมทุกประเภทสถานศึกษา	194	74.70	51	20.16	5	1.97	3	1.19	253	100

จากตารางที่ 15 จะเห็นว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 74.70 มีผู้ช่วยครูบรรณารักษ์ 1 คน เฉพาะโรงเรียนมัธยมศึกษามีเพียง 3 แห่งเท่านั้นที่มีผู้ช่วยครูบรรณารักษ์ถึง 6 คน

การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์แผนกวิชาห้องสมุด ในสังกัดกรมต่าง ๆ ในกระทรวง:

ศึกษาธิการ การวิเคราะห์จะแสดงผลในหัวข้อต่อไปนี้

1. จำนวนศึกษานิเทศก์แผนกวิชาห้องสมุด
2. วุฒิต่างการศึกษา และวุฒิต่างบรรณารักษศาสตร์
3. ประสบการณ์การทำงานตามห้องสมุดและอื่น ๆ
4. ปัญหาการนิเทศห้องสมุดสถานศึกษาที่รับผิดชอบ

จำนวนกษนิเทศก์ แผนกวิชาห้องสมุดในปี 2515 รวมทั้งสิ้น 9 คนจำแนกได้

ดังนี้

กรมสามัญศึกษา	2 คน
กรมวิสามัญศึกษา	5 คน
กรมอาชีวศึกษา	1 คน
กรมการฝึกหัดครู	1 คน

ศึกษานิเทศก์แผนกวิชาห้องสมุดทุกคนมีวุฒิสมาญอยู่ในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ส่วนใหญ่ 6 คนจบปริญญาตรีทางการศึกษา 2คนจบอักษรศาสตรบัณฑิต อีก 1 คนจบทางศิลป จำแนกได้ว่า

ศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา มีวุฒิสมาญ การศึกษบัณฑิตทั้งหมด

ศึกษานิเทศก์กรมวิสามัญศึกษา มีวุฒิสมาญ การศึกษบัณฑิต 3 คน

อักษรศาสตรบัณฑิต 2 คน

ศึกษานิเทศก์กรมอาชีวศึกษา มีวุฒิสมาญ ปริญญาโททางศิลป

ศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู มีวุฒิสมาญ การศึกษบัณฑิต

สำหรับวุฒิต่างบรรณารักษศาสตร์ จากจำนวนศึกษานิเทศก์ 9 คน มี 2 คนที่

ไม่มีวุฒิต่างบรรณารักษศาสตร์ เป็นศึกษานิเทศก์กรมอาชีวศึกษา 1 คน และกรมวิสามัญศึกษา อีก 1 คน ศึกษานิเทศก์กรมอาชีวศึกษาที่ไม่มีวุฒิต่างบรรณารักษศาสตร์ เรียนวิชาบรรณารักษศาสตร์เป็นวิชาโท และผ่านการอบรมวิชาบรรณารักษศาสตร์จากสมาคมห้องสมุดครบทุกวิชา

ศึกษานิเทศก์ที่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ มี 5 คนจบปริญญาโททางบรรณารักษศาสตร์ (3 คน จบปริญญาโททางบรรณารักษศาสตร์จากต่างประเทศ อีก 2 คนจบในประเทศ) อีก 2 คนจบอนุปริญญาทางบรรณารักษศาสตร์ คือ ศึกษานิเทศก์กรมการฝึกหัดครู 1 คน กรมสามัญศึกษา 1 คน

ประสบการณ์ในการทำงาน

ได้ดังนี้

ศึกษานิเทศก์แผนกวิชาห้องสมุด 7 คน เคยดำเนินงานห้องสมุดมาก่อน จำแนก

กรมสามัญศึกษา เคยดำเนินงานห้องสมุดทั้ง 2 คน

กรมวิสามัญศึกษา 3 คน เคยดำเนินงานห้องสมุด อีก 2 คน ไม่เคยดำเนินงานห้องสมุด

กรมอาชีวศึกษา เคยดำเนินงานห้องสมุด

กรมการฝึกหัดครู เคยดำเนินงานห้องสมุด

ปัญหาในการนิเทศ

ปัญหาสำคัญที่ศึกษานิเทศก์ทุกกรมประสบเหมือนกันคือ

1. ความก้าวหน้าในตำแหน่งราชการ
2. จำนวนศึกษานิเทศก์ไม่เพียงพอ
3. ปัญหาครูบรรณารักษ์มีเวลาทำงานห้องสมุดน้อย
4. ปัญหามูลนิธิบริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญและไม่สนับสนุน

การจักห้องสมุดในสถานศึกษา

ตอนที่ 2 การอภิปรายผล

สภาพห้องสมุด

จากการสำรวจพอจะแยกสภาพห้องสมุดสถานศึกษากระทรวงศึกษาธิการได้ว่าห้องสมุดของวิทยาลัยครูโดยส่วนรวมมีความสมบูรณ์ดีกว่าห้องสมุดสถานศึกษาประเภทอื่น ๆ

รองลงมาได้แก่ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา, โรงเรียนอาชีวศึกษา และโรงเรียนประถมศึกษา ตามลำดับ แยกรายละเอียดได้ดังนี้

การส่งเสริมการจัดห้องสมุด

สถานศึกษาทุกประเภทส่วนใหญ่จัดให้มีห้องสมุดแล้วจะไม่มีสัดส่วนเฉพาะ อาจเป็นมุมที่อ่านหนังสือก็ได้ และประเภทที่มีอาคารห้องสมุดเป็นเอกเทศก็ดี ก็ถือว่าเป็น การส่งเสริมให้จัดห้องสมุดในสถานศึกษาของตนทั้งนั้น กระนั้นก็ตามในโรงเรียนประถมศึกษา บางแห่งก็ยัง ไม่มีแม้แต่มุมหนังสือ

หนังสือ

ห้องสมุดสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดแคลนหนังสือทุกประเภท จากการวิเคราะห์ หากเฉลี่ยพบว่าในสถานศึกษาทุกประเภทนักเรียน 1 คน มีหนังสือไซประมาณ 2 เล่ม ซึ่ง ยังต่ำกว่ามาตรฐานของห้องสมุดโรงเรียนของกระทรวงศึกษาธิการทุกประเภท แม้แต่มาตรฐาน ขั้นต่ำของห้องสมุดโรงเรียนประถมศึกษายังกำหนดให้มีหนังสืออย่างน้อย 3 เล่มต่อนักเรียน 1 คน¹ ถ้าแยกดูแต่ละประเภทสถานศึกษาพบว่า ในวิทยาลัยครูมีหนังสือให้นักศึกษาใช้มากกว่าห้องสมุด สถานศึกษาประเภทอื่น ๆ คือเฉลี่ย 5.5 เล่ม ต่อนักศึกษา 1 คน ในโรงเรียนอาชีวศึกษา ประมาณ 2.3 เล่ม ต่อ 1 คน นักเรียนมัธยมศึกษา 1 คนมีหนังสือไซประมาณ 2 เล่ม และ นักเรียนประถมศึกษามีน้อยที่สุดคือ 1.5 เล่ม ต่อนักเรียน 1 คน หนังสือส่วนใหญ่เป็นภาษาไทย

บรรณารักษ์

ผู้ทำหน้าที่บรรณารักษ์ของสถานศึกษากระทรวงศึกษาธิการมีตำแหน่งเป็นครู ซึ่งส่วนใหญ่นอกจากทำหน้าที่ครูบรรณารักษ์แล้วร้อยละ ๐๐.7 ต้องสอนด้วย

¹ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของห้องสมุดโรงเรียน วันที่ 12 กันยายน 2511 (ฉคส้าเนา)

วุฒิครูบรรณารักษ

วุฒิครูบรรณารักษนั้นพิจารณาเป็น 2 ประการคือ วุฒิสำมัญและวุฒิทางบรรณารักษ-
ศาสตร์ วุฒิสำมัญของครูบรรณารักษส่วนใหญ่อยู่ในระดับอนุปริญญาคือร้อยละ 45.065
มีเพียงร้อยละ 8.92 ที่มีวุฒิต่ำกว่าอนุปริญญา นอกนั้นมีวุฒิปริญญาตรีร้อยละ 39.29,
ประกาศนียบัตรชั้นสูงร้อยละ 2.04 และปริญญาโทอีกร้อยละ 4.65

ส่วนวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์นั้นส่วนใหญ่ครูบรรณารักษร้อยละ 84 ไม่มีวุฒิทาง
บรรณารักษศาสตร์ อันดับแรกคือ ครูบรรณารักษโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมด รองลงมาคือ
คือครูบรรณารักษโรงเรียนอาชีวศึกษาร้อยละ 89.09 ครูบรรณารักษโรงเรียนมัธยมศึกษา
ร้อยละ 80.97 ในวิทยาลัยครูมีเพียงร้อยละ 23.79 ที่ครูบรรณารักษไม่มีวุฒิทางบรรณา-
รักษศาสตร์

จากการวิเคราะห์หาครูบรรณารักษที่ไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์นั้นมีวุฒิสำมัญ
อยู่ในระดับใด ส่วนใหญ่ร้อยละ 50.12 มีวุฒิสำมัญอยู่ในระดับอนุปริญญา รองลงมาร้อยละ
41.49 มีวุฒิปริญญาตรี มีเพียงร้อยละ 7.16 วุฒิสำมัญต่ำกว่าระดับอนุปริญญา วุฒิสุงที่สุดคือ
ปริญญาโทซึ่งมีไม่ถึงร้อยละ 1 โดยเฉลี่ยแล้วครูบรรณารักษที่ไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์
มีวุฒิสำมัญอยู่ในระดับที่สามารถจะดำเนินงานห้องสมุดไปได้ เพราะการศึกษาระดับปริญญา
ตรีนั้นต้องเรียนวิชาการในของสมุดและเคยผ่านการในของสมุดในสถานศึกษาที่ศึกษามาแล้ว
ยกเว้นครูบรรณารักษโรงเรียนประถมศึกษาที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 80.33 มีวุฒิระดับอนุปริญญา
ซึ่งอาจจะไม่เคยเรียนและในของสมุดจากสถานศึกษาอื่นมาก่อน

จากการวิเคราะห์หาครูบรรณารักษที่ไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์นั้นว่าเคยได้รับ
ความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์จากสมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทยและการนิเทศของ
ศึกษานิเทศก์ห้องสมุดหรือไม่ ในโรงเรียนประถมศึกษาครูบรรณารักษที่ไม่มีวุฒิทางบรรณา-
รักษศาสตร์ไม่เคยได้รับการนิเทศทั้งหมดมี 36 คนจากจำนวน 82 คนที่ได้รับการอบรม
จากสมาคมห้องสมุด ๆ อีก 46 คนไม่เคยได้รับทั้งการอบรมและการนิเทศ ต่างกับใน
โรงเรียนมัธยมศึกษาครูบรรณารักษที่ไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ทั้งหมดเคยผ่านการอบรม
จากสมาคมฯหรือได้รับการนิเทศ ส่วนในโรงเรียนอาชีวะยังมีครูบรรณารักษอีกจำนวนมาก

ที่ไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ ไม่เคยผ่านการอบรมจากสมาคมฯ และไม่เคยได้รับการนิเทศคือ 34 คนจาก 94 คนมีเพียง 16 คนเคยผ่านการอบรมและได้รับการนิเทศ 26 คนไม่เคยได้รับการนิเทศแต่ผ่านการอบรม อีก 18 คนไม่เคยผ่านการอบรมแต่ได้รับการนิเทศ ในวิทยาลัยครูจากจำนวน 4 คนที่ไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ แต่ได้รับความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์แต่ได้รับความรู้ทางบรรณารักษศาสตร์ไม่ว่าจะเป็นการอบรมจากสมาคมของสมาคมหรือจากการนิเทศของศึกษานิเทศก์ และมีความรู้สามัญอยู่ในระดับปริญญาตรี ทำให้คาดได้ว่าครูบรรณารักษ์ของวิทยาลัยครูทั้งหมดจะสามารถดำเนินงานของสมาคมได้เป็นอย่างดี

สภาพการทำงานของครูบรรณารักษ์

ครูบรรณารักษ์เพียงร้อยละ 11.4 เท่านั้นที่ไม่ต้องสอน อีกร้อยละ 88.7 ของสอนหมดโดยเฉพาะในวิทยาลัยครูและโรงเรียนอาชีวศึกษาร้อยละ 100 ของครูบรรณารักษ์ที่ต้องสอน

จากการวิเคราะห์พบว่าครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนประถมศึกษาทำงานด้านการสอนหนักกว่าครูบรรณารักษ์ในสถานศึกษาประเภทอื่น ๆ คือส่วนใหญ่ต้องสอนถึง 29 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ นอกจากสอนแล้วครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษาต้องประจำชั้นด้วยถึงร้อยละ 42.35 ในโรงเรียนมัธยมศึกษามีร้อยละ 33.33 ในโรงเรียนอาชีวศึกษามีร้อยละ 48.21 ส่วนในวิทยาลัยครูไม่ต้องประจำชั้นเลย

ปัญหาของครูบรรณารักษ์

ปัญหาไม่มีเวลาทำงานของสมาคมเป็นปัญหาสำคัญของครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนประถมศึกษา, มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา ส่วนในวิทยาลัยครูปัญหาเรื่องสถานที่ไม่เหมาะสมเป็น ปัญหาอันดับหนึ่ง

การนิเทศ

ครูบรรณารักษ์ในทุกประเภทสถานศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 50.9 เคยได้รับการนิเทศ แยกตามประเภทสถานศึกษาได้ว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ถึงร้อยละ 68.4 เคยได้รับการนิเทศ รองลงมา คือวิทยาลัยครู, อาชีวศึกษา และประถมศึกษาตามลำดับ

จากการวิเคราะห์หาครูบรรณาธิการที่เกษียณอายุแล้ว โดย
 เปรียบเทียบหรือได้รับเอกสารจากศึกษานิเทศก์ พบว่าจากครูบรรณาธิการของสถานศึกษา
 ทุกประเภทจำนวนครูบรรณาธิการที่ไม่เคยได้รับการนิเทศและไม่เคยเข้าร่วมการอบรม
 หรือสัมมนา หรือได้รับเอกสารใด ๆ จากศึกษานิเทศก์มีจำนวนพอ ๆ กับผู้ที่เคยได้รับ
 การนิเทศ ได้รับการอบรมและเอกสาร คือ 452 : 458 แสดงให้เห็นว่าผู้ได้รับการนิเทศ
 โดยตรงจากศึกษานิเทศก์ และยังเป็นบุคคลที่เข้าร่วมอบรมหรือได้รับเอกสารจากศึกษานิเทศก์
 อีกด้วย ตรงกันข้ามกับจำนวนศึกษานิเทศก์ที่ไม่เคยได้รับการนิเทศก็ไม่เคยเข้าร่วมรับการอบรม
 และได้รับเอกสารใด ๆ

ทั้งครูบรรณาธิการที่เคยได้รับการนิเทศ และไม่เคยได้รับการนิเทศมีความต้องการ
 ให้ศึกษานิเทศก์แนะนำในเรื่องการจัดและดำเนินงานห้องสมุดเป็นอันดับแรกในทุกประเภท
 สถานศึกษา นอกจากนั้นในโรงเรียนประถมศึกษา, มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษา ต้องการ
 ให้แนะนำในเรื่องการจัดกิจกรรม, งานเทคนิค และการทำให้อุปกรณ์ของเข้าใจและสนับสนุน
 ห้องสมุด ซึ่งปัญหาของครูบรรณาธิการในโรงเรียนมัธยมศึกษา, ประถมศึกษา และอาชีวศึกษา
 ต้องการคำแนะนำนั้นเกิดจากตัวบรรณาธิการเป็นส่วนใหญ่คือทำงานห้องสมุดไม่ได้ ส่วนครู
 บรรณาธิการในวิทยาลัยครู นอกจากต้องการให้แนะนำการจัดห้องสมุดแล้ว ต้องการให้ช่วยแก้
 ปัญหาหนังสือหาย

ครูบรรณาธิการที่เคยได้รับการนิเทศ แสดงความคิดเห็นว่าไม่ต้องการให้
 ศึกษานิเทศก์ใช้เวลาอยู่กับอาจารย์ใหญ่มากเกินไป จำนวน 204 คน อีก 114 คนไม่ต้องการ
 ให้ศึกษานิเทศก์วางโครงการใหม่ ๆ ให้ทำ มี 108 คนไม่ต้องการให้ศึกษานิเทศก์ถาม
 เรื่องส่วนตัว

ผลของการนิเทศ ครูบรรณาธิการที่เคยได้รับการนิเทศส่วนใหญ่ 158 คน
 ไม่แสดงความคิดเห็นต่อผลที่ได้รับจากการนิเทศ 150 คนตอบว่าดีพอสมควร 96 ไลด์มาก
 มี 46 คนว่าไม่ไถ่ผลเลย ครูบรรณาธิการที่ตอบว่าไม่ไถ่ผลเลยส่วนใหญ่เป็นครูบรรณาธิการ
 โรงเรียนประถมศึกษา

ผู้ช่วยครูบรรณารักษ์

ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ร้อยละ 77.03 ไม่มีผู้ช่วยครูบรรณารักษ์

โรงเรียนอาชีวศึกษาร้อยละ 64.91 สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาและวิทยาลัยครูส่วนใหญ่มีผู้ช่วยครูบรรณารักษ์ สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาและวิทยาลัยครูที่ไม่มีผู้ช่วยครูบรรณารักษ์มีจำนวนร้อยละ 44 และร้อยละ 26 ตามลำดับ

วุฒิสถาบันของผู้ช่วยครูบรรณารักษ์

ส่วนใหญ่ร้อยละ 53.51 มีวุฒิสถาบันระดับปริญญาตรี แต่ในโรงเรียนประถมศึกษา มีแค่อนุปริญญาเท่านั้น ผู้ช่วยครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนอาชีวศึกษา, วิทยาลัยครู และมัธยมศึกษาไม่ถึงร้อยละ 75, 70 และ 56.58 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าผู้ช่วยครูบรรณารักษ์ในโรงเรียนประถมศึกษามีวุฒิสถาบันต่ำกว่าในสถานศึกษาประเภทอื่นๆ

จำนวนผู้ช่วยครูบรรณารักษ์ส่วนใหญ่มีเพียงหนึ่งคนคือร้อยละ 76.68

ศึกษานิเทศก์แผนกวิชาห้องสมุด

การอภิปรายผลการวิเคราะห์ศึกษานิเทศก์แผนกวิชาห้องสมุดจะอภิปรายเฉพาะเรื่องที่มีผลต่อการนิเทศห้องสมุดเท่านั้น

1. ศึกษานิเทศก์แผนกวิชาห้องสมุดทุกกรมมีจำนวน 9 คน เป็นจำนวนที่ต่ำมากเมื่อเทียบกับสถานศึกษาทุกประเภทที่รับผิดชอบซึ่งมีประมาณ 4,894 โรงเรียนแล้ว 1 คนรับผิดชอบนิเทศประมาณ 543 โรงเรียน เช่นกรมวิสามัญศึกษาต้องรับผิดชอบเฉพาะโรงเรียนประเภทมัธยมสายสามัญรวมทั้งสิ้น 1,641 โรงเรียน เป็นโรงเรียนรัฐบาลจำนวน 551 โรงเรียนและโรงเรียนราษฎร์ 1,096 โรงเรียน แต่เมื่อมีจำนวนศึกษานิเทศก์เพียง 5 คน ทำให้ไม่สามารถจะนิเทศได้ทั่วถึง จึงนิเทศเฉพาะโรงเรียนรัฐบาล แต่ก็ไม่ครบทุกแห่ง ในขณะเดียวกันศึกษานิเทศก์แผนกวิชาห้องสมุดกรมการฝึกหัดครูนิเทศวิทยาลัยครูเพียง 28 แห่งเท่านั้น

2. วุฒิสถาบันของศึกษานิเทศก์แผนกวิชาห้องสมุดส่วนใหญ่ได้มาตรฐาน คือมีวุฒิสถาบันปริญญาโท 8 คน แต่เป็นวุฒิปริญญาโททางบรรณารักษศาสตร์ 5 คน อีก 2 คนมีวุฒิต่าง

บรรณารักษศาสตร์ระดับอนุปริญญา อีก 2 คนไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศึกษานิเทศก์แผนกวิชาห้องสมุดกรมอาชีวศึกษาไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ทั้งยังต้องทำงานพิเศษด้วย และครูบรรณารักษ์โรงเรียนอาชีวศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์

3. ประสบการณ์ในการทำงานของศึกษานิเทศก์แผนกวิชาห้องสมุดส่วนใหญ่ 7 คน เคยร่วมงานห้องสมุดสถานศึกษามาก่อน โดยเฉพาะศึกษานิเทศก์กรมอาชีวศึกษาซึ่งไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ เคยร่วมงานห้องสมุดวิทยาลัยอาชีวศึกษามาก่อน

4. ปัญหาในการนิเทศ ปัญหาการนิเทศห้องสมุดในสถานศึกษาที่ทุกกรมประสบเหมือนกันคือจำนวนศึกษานิเทศก์ไม่เพียงพอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษาและอาชีวศึกษา ในเรื่องความก้าวหน้าในตำแหน่งราชการมีเหมือนกันทุกกรม ส่วนเรื่องวุฒิและปัญหาของครูบรรณารักษ์ กรมสามัญศึกษา, วิสามัญศึกษา และอาชีวศึกษามีมากกว่ากรมการฝึกหัดครู

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัยและขอเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบงานนิเทศของสมุคโรงเรียนของกรมต่างๆ ในกระทรวงศึกษาธิการนี้ เพื่อให้ทราบถึงวิธีการและปัญหาในการนิเทศของสมุคของศึกษานิเทศก์แผนกวิชาของสมุคในกระทรวงศึกษาธิการเป็นสำคัญ นอกจากนี้ได้ทำการวิจัยปัญหาและความต้องการของบรรณารักษ์ในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการอันจะเป็นแนวทางให้ศึกษานิเทศก์ใช้เป็นข้อมูลเพื่อการนิเทศโดยตรงตามเป้าหมายยิ่งขึ้น การวิจัยครั้งนี้กระทำกับ

1. ศึกษานิเทศก์แผนกวิชาของสมุคทุกคนในสังกัดกรมต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาธิการโดยวิธีสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล
2. บรรณารักษ์หรือผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานของสมุคสถานศึกษาในสังกัดกรมสามัญศึกษา กรมอาชีวศึกษา และกรมการฝึกหัดครู ซึ่งได้เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีสัมภาษณ์ และตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 16 จำนวนแบบสอบถามที่รวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง

ประเภท สถานศึกษา	แบบสอบถามที่นำมาวิเคราะห์		แบบสอบถามที่ตอบว่าไม่มีของสมุค		แบบสอบถามที่ไม่ได้ไม่ได้รับคืน		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	148	68.84	7	3.74	60	27.24	215	100
มัธยมศึกษา	285	68.35	0	0	132	31.65	417	100
อาชีวศึกษา	114	76.00	0	0	36	24.00	150	100
วิทยาลัยครู	26	92.86	0	0	2	7.14	28	100
รวมทุกประเภท สถานศึกษา	573	70.74	7	0.86	230	28.40	810	100

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยสรุปปัญหาในประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ปัญหาอำนาจหน้าที่และขอบเขตการปฏิบัติงาน ในปัจจุบันศึกษานิเทศก์เป็นเพียงผู้นำที่ไม่มีอำนาจสั่งการดังกล่าวแล้วว่าการนิเทศตามความหมายในวงการธุรกิจนั้น ผู้นิเทศมีอำนาจสั่งการทำให้งานก้าวหน้าและดูเหมือนว่าการนิเทศไม่ใช่เพียงการพูดไปโดยที่ไม่มีผลอะไรเกิดขึ้นก็ได้ การที่ศึกษานิเทศก์ไม่มีอำนาจสั่งการนี้ทำให้การนิเทศเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ ในบางครั้ง ดังเช่นในฐานะศึกษานิเทศก์เป็นผู้ดูแลและมีความรู้ในเรื่องห้องสมุดโดยตรง แต่การสร้างอาคารห้องสมุดของโรงเรียนจนถึงครุภัณฑ์และการจัดซื้อวัสดุต่าง ๆ ศึกษานิเทศก์มักจะไม่ค่อยมีส่วนร่วมรับรู้ในการออกแบบ จึงมักปรากฏเสมอ เมื่ออาคารและครุภัณฑ์สร้างออกมาแล้วไม่เหมาะสมบางแห่งถึงใช้ไม่ได้ ศึกษานิเทศก์ที่ออกไปนิเทศในเรื่องการจัดและดำเนินงานห้องสมุดจะต้องไปพบปัญหาเรื่องอาคารและครุภัณฑ์ไม่ถูกแบบห้องสมุด ซึ่งอาคารหรือครุภัณฑ์ที่สร้างแล้วเหล่านี้ นอกจากจะแก้ไขยากแล้วยังยากที่จะหางบประมาณมาใช้เพื่อซ่อมแซมปรับปรุงอีกด้วย

2. ปัญหาขาดบุคลากร ปัญหาเรื่องบุคลากรในหน่วยงานศึกษานิเทศก์นี้ เป็นที่นาพิจารณาอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งการนิเทศห้องสมุดนั้นเป็นงานที่ต้องใช้เวลามากกว่าการนิเทศวิชาอื่น ๆ เพราะครูที่สอบวิชาต่าง ๆ นั้น นอกจากจะมีคุณสมบัติที่เหมาะสมสำหรับงานแล้ว ยังมีตำรา, หลักสูตรและอื่น ๆ ที่ทำให้งานสอนดำเนินไปได้ใกล้เคียงหรือตรงตามจุดประสงค์ที่วางไว้ แต่งานห้องสมุดนั้นจากการสำรวจปรากฏว่า ครูบรรณารักษ์ประมาณ 84 % ทุกประเภทสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการยังไม่มีวุฒิทางบรรณารักษศาสตร์ การปฏิบัติงานต้องอาศัยตำราซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนน้อยและคำแนะนำจากผู้รู้ส่วนใหญ่ก็คือศึกษานิเทศก์นั่นเอง ในปัจจุบันศึกษานิเทศก์มีเพียง 9 คน ทองคุดลออกนิเทศโรงเรียนในสังกัดเป็นจำนวนประมาณ 4,894 โรงเรียน ปัญหาจึงมีว่าเมื่อศึกษานิเทศก์จำนวนน้อยไม่สามารถออกนิเทศโรงเรียนได้ทั่วถึงทำให้มีโรงเรียนที่ไม่เคยได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์ก็มีจำนวนถึงร้อยละ 49 (จากการสำรวจ)

จำนวนน้อยไม่สามารถออกนิเทศโรงเรียนใดทั่วถึงทำให้มีโรงเรียนที่ไม่เคยได้รับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์มีจำนวนถึงร้อยละ 49 (จากการสำรวจ)

ถึงแม้ว่ากรมสามัญศึกษาจะมีศึกษานิเทศก์ประจำภาคและศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดก็ตาม แต่ศึกษานิเทศก์ประจำภาคและศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดไม่มีศึกษานิเทศก์วิชาห้องสมุด จึงเป็นการยากที่ศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัดจะให้การนิเทศห้องสมุดโรงเรียนควย

3. ปัญหาขาดงบประมาณ ปัญหาการขาดงบประมาณนั้น ถ้าพูดกันตามความเป็นจริงแล้วไม่เป็นปัญหาใหญ่มากนัก เพราะงบประมาณการนิเทศที่แต่ละกรมได้รับนั้นพอเหมาะกะกับจำนวนศึกษานิเทศก์อยู่แล้ว ถ้ายังขาดบุคคลากรอยู่ งบประมาณจำนวนมากก็ไม่สามารถจะใช้ประโยชน์ได้เต็มที่เพราะไม่มีตัวบุคคลทำงาน

4. ปัญหาความก้าวหน้าในทางราชการ กฎ ก.พ.ฉบับที่ 525 (2508) ว่าด้วยการเทียบตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นในกระทรวงกรมฝ่ายพลเรือน กำหนดให้ตำแหน่งศึกษานิเทศก์พิเศษ เทียบตำแหน่งผู้อำนวยการกอง ซึ่งในฐานะหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์เทียบเท่าผู้อำนวยการกอง ฉะนั้น จึงมีหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ผู้เดียวที่ได้ชั้นพิเศษ ในขณะที่หัวหน้าแผนกวิชาต่าง ๆ เป็นได้แก่ศึกษานิเทศก์เอกซึ่งเทียบได้กับหัวหน้ากองเท่านั้น ซึ่งในฐานะนักวิชาการไมควรมีการคิดชั้น ดังเช่นอาจารย์ในสถาบันการศึกษา ซึ่งสามารถเป็นถึงชั้นพิเศษได้ แม้แต่อาจารย์ใหญ่โรงเรียนมัธยมศึกษาบางแห่งก็ตาม

5. ปัญหาสภาพห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดโรงเรียนส่วนใหญ่ยังมีสภาพที่ไม่อยู่ในลักษณะที่จะให้บริการแก่ผู้ใช้ได้ ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาดังต่อไปนี้

¹ ประวิทย์ นกร, บูรณาการประมวลปัญหาและทางปฏิบัติกรมพระราชมณเฑียรราช บัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน (พระนคร: บริการสวัสดิการ ก.พ., 2512) หน้า 166 - 175.

5.1 อาคารสถานที่ไม่เหมาะสมหรือไม่มี ห้องสมุดโรงเรียนส่วนใหญ่ ไม่มีอาคารเอกเทศ จะใช้ห้องเรียนเป็นห้องสมุด ถ้าเมื่อใดจำนวนนักเรียนมากขึ้น สถานที่เรียนไม่พอก็จะยุบห้องสมุดเป็นห้องเรียน ดังเช่นโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ในปัจจุบัน

5.2 ขาดงบประมาณ ในเรื่องงบประมาณที่จริงแล้วน่าจะเพียงพอ ถ้าผู้บริหารของโรงเรียนแบ่งสรรงบประมาณด้วยความยุติธรรม เพราะแต่ละโรงเรียนจะเรียกเก็บเงินบำรุงการศึกษานักเรียน และจากจำนวนเงินบำรุงการศึกษามีส่วนหนึ่งเป็นเงินสำหรับห้องสมุด ซึ่งแต่ละปีนั้นเงินจะเป็นจำนวนมากน้อยเท่าไรก็ขึ้นอยู่กับจำนวนนักเรียนในโรงเรียนนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิทยาลัยครูที่ทั้งนักศึกษาภาคกลางวันและภาคค่ำ ถ้านำเงินค่าบำรุงห้องสมุดมาใช้ในกิจการห้องสมุดอย่างเต็มที่รวมทั้งเงินจากงบประมาณภายในบางส่วน เรื่องการขาดงบประมาณคงไม่เกิดขึ้น

5.3 ขาดครูบรรณารักษ์ การขาดครูบรรณารักษ่นี้ พิจารณาได้หลายประการ คือ โรงเรียนมีจำนวนครูไม่เพียงพอ เช่น เปิดสอน 4 ชั้น มีครู 4 คน หรือไม่ถึง 4 คน, โรงเรียนไม่มีครูที่สามารถจะดำเนินงานห้องสมุดได้, หรือผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของห้องสมุด คิดว่าห้องสมุดเป็นเพียงห้องเก็บหนังสือ ไม่จำเป็นต้องมีผู้ทำงานดูแลเป็นประจำก็ได้ จึงไม่แต่งตั้งใครโดยเฉพาะ

5.4 การปฏิบัติงานในหน้าที่ครูบรรณารักษ์ ถึงแม้ว่าปัจจุบันมีการกำหนดให้ตำแหน่งบรรณารักษ์ประจำห้องสมุดโรงเรียนเป็นครูฝ่ายบริการ แต่ในการปฏิบัติจริง ๆ ครูบรรณารักษ์จะต้องสอนด้วย ทั้งนี้เพราะโรงเรียนส่วนใหญ่ขาดครู (จากการสำรวจพบว่าครูบรรณารักษ์ในสถานศึกษาทุกประเภทในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ร้อยละ 88.7 ต้องสอนด้วย) ทำให้ครูบรรณารักษ์ส่วนใหญ่มีเวลาทำงานห้องสมุดน้อยลง

5.5 ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของห้องสมุด ผู้บริหารส่วนใหญ่ยังเห็นว่าห้องสมุดจำเป็นน้อยมากแก่การเรียนของเด็กและการสอนของครู อาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรที่เป็นคั้งในปัจจุบันบรรจุวิชามากจนเด็กแทบไม่มีเวลาสนใจหนังสืออื่น ๆ

นอกจากตำราเรียนอยู่แนวประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งคือวิธีการสอนของครูที่สอนให้เด็กจดและจำตามครูบอกหรือตำราเรียน เด็กไม่กระตือรือร้นจะหาความรู้ด้วยตนเอง เมื่อเด็กและครูเห็นว่าต้องสมัคเป็นเพียงโก่งเก็บหนังสือหรือที่จะหาหนังสือพิมพ์อ่านเท่านั้น ไม่กระตือรือร้นมาไข ผู้บริหารก็ไม่เห็นความจำเป็นที่จะมีห้องสมุดงบประมาณห้องสมุดจะถูกนำไปใช้ในกิจการที่เห็นว่าสำคัญเป็นที่สนใจมากกว่า

ข้อเสนอแนะ

ปัญหาการนี้เกิดห้องสมุดดังกล่าวข้างบนจะเห็นใควาส่วนใหญ่เกิดจากระบบบริหารงานมากกว่าตัวบุคคลจึง เห็นควรที่จะ เสนอขอคิดเห็นในการแก้ปัญหา ดังนี้

1. ให้หน่วยศึกษานิเทศก์ทุกกรมรวมกันเป็นหน่วยงานเดียวขึ้นกับหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดที่เหมาะสมอันจะไม่ทำให้เกิดปัญหาต่อความก้าวหน้าทางราชการของศึกษานิเทศก์ อาจขึ้นกับสำนักงานปลัดกระทรวงตั้ง เช่น กองวางแผนการศึกษา ลึกว่า จะแก้ปัญหาและได้รับประโยชน์ในเรื่องต่อไปนี้

1.1 การขาดบุคคลากร เพราะศึกษานิเทศก์ของทุกกรมมีสาขาวิชาต่าง ๆ คล้ายคลึงกัน ดังเช่นศึกษานิเทศก์แผนกวิชาห้องสมุดแต่ละกรมมีกรมละ 1 หรือ 2 คน ยกเว้นกรมสามัญศึกษามีศึกษานิเทศก์แผนกวิชาห้องสมุด 6 คน แต่ก็ยังไม่เพียงพอถ้ามารวมกันจะมีศึกษานิเทศก์วิชาห้องสมุดถึง 9 คน ซึ่งจะช่วยกันทำงานวิชาการ เช่น การผลิตเอกสาร อบรมส่งเสริมความรู้แก่ครูบรรณารักษ์ได้เป็นอย่างดี

1.2 อำนาจหน้าที่และขอบเขตการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ไม่มีอำนาจสั่งการใด ๆ อยู่แล้ว การให้ศึกษานิเทศก์เป็นนักวิชาการ ทำงานอิสระ ให้การนิเทศเน้นหนักไปด้าน ให้ความรู้วิชาการแก่ครูบรรณารักษ์ เช่น การผลิตเอกสาร, การจัดอบรม เป็นศูนย์ให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องห้องสมุด เป็นต้น

1.3 เป็นการประหยัดทั้งบุคคลและงบประมาณ การนิเทศในปัจจุบันสถานศึกษาเกือบทุกประเภทของกระทรวงศึกษาธิการจะมีอยู่ในทุกจังหวัด นับตั้งแต่ วิทยาลัยครู โรงเรียนอาชีวศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาจนถึงโรงเรียนอนุบาล

ศึกษานิเทศก์แต่ละกรมจะออกนิเทศสถานศึกษา ในความรับผิดชอบในแต่ละจังหวัดซ้ำกัน ไม่เป็นการประหยัดทั้งตัวบุคคล และค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ถ้ารวมเป็นหน่วยงานเดียวกันอาจจะใช้ศึกษานิเทศก์เพียง 1 คน ส่งไปนิเทศห้องสมุดสถานศึกษาทุกประเภทในจังหวัดนั้น

1.4 แกนนำทางการชาควัสดุห้องสมุดใดอย่างใด ในปัจจุบันจากการสำรวจ ทำให้เราทราบว่าห้องสมุดสถานศึกษารวมถึงห้องสมุดประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสวนภูมิภาคส่วนใหญ่ ขาดงบประมาณในการจัดหาวัสดุโดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือ ถ้าศึกษานิเทศก์ภูมิภาคในจังหวัดหนึ่ง ๆ เป็นบุคคลเดียวกัน จะได้ทราบถึงวัสดุในห้องสมุดในจังหวัดนั้น ๆ สามารถทำโครงการการยืมระหว่างห้องสมุดใหม่ขึ้น โดยศึกษานิเทศก์เป็นผู้อ่างโครงการและผู้บริหารงาน นอกจากนี้การที่ศึกษานิเทศก์ผู้ทำหน้าที่นิเทศเป็นคนเดียวกัน ทำให้บรรณารักษ์โรงเรียนในสังกัดแต่ละกรมรู้จักถึงความร่วมมือกัน เพราะมีผู้บริหารงานคนเดียวกัน

1.5 เป็นการประหยัดในการจัดอบรมสัมมนา ในปัจจุบันการให้การอบรมบรรณารักษ์สถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จะแยกตามกรม เช่น ศึกษานิเทศก์แผนกวิชาห้องสมุดของกรมการฝึกหัดครู จัดอบรมเฉพาะบรรณารักษ์วิทยาลัยครูเพียงไม่ถึง 30 คน ซึ่งการจัดการอบรมส่วนใหญ่จะยึดหลักให้มีการบรรยายทางวิชาการ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาบรรยายไม่ใช่เรื่องที่จะทำได้บ่อย จะเห็นได้ว่าบางกรมไม่เคยจัดให้มีการอบรมแก่ครูบรรณารักษ์โรงเรียนสังกัดกรมคนเลย ดังนั้นการรวมศึกษานิเทศก์เป็นหน่วยเดียวกันจะลดจำนวนครั้งการอบรมลงได้ และบรรณารักษ์ที่เข้าร่วมจะมีจำนวนมากขึ้น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจะแพร่ออกไปไม่เฉพาะแต่ในบรรณารักษ์สถานศึกษาประเภทเดียวกันเท่านั้น การจัดอบรมแต่ละครั้งโดยลดคุณค่าเป็นเครื่องส่งเสริมใหญ่ค่าเงินงานมีกำลังใจจัดการอบรมบ่อยครั้งขึ้น เฉลี่ยใน 1 ปี มีจัดสัมมนาอบรมบรรณารักษ์สถานศึกษาทั่วประเทศไม่ต่ำกว่า 1 ครั้งใช้เวลาระยะสั้นเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นมากกว่าที่จะเน้นด้านวิชาการ กอนจะมีการสัมมนาอบรมจัดมีอบรมในแต่ละภาค

ใ้การอบรมเน้นหนักไปในด้านวิชาการ เป็นการฟื้นฟูความรู้ทางวิชาการและเพื่อลดเวลาการสัมมนา รวมไปถึงวิทยากรที่กระจายอยู่เขารวมอบรมใ้มาก

2. การบริหารงานภายในของศึกษานิเทศก์แผนกวิชาต้องสมควรแบ่งออกเป็นศึกษานิเทศก์ฝ่ายวิชาการ และศึกษานิเทศก์ฝ่ายปฏิบัติการนิเทศ โดยใ้ศึกษานิเทศก์ฝ่ายวิชาการ เป็นศึกษานิเทศก์ส่วนกลาง ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานงานการนิเทศ และวางนโยบาย ใ้คำแนะนำผลิตเอกสาร, จัดการอบรมและสัมมนาทางวิชาการ, ส่งเสริมให้บรรณารักษ์มีคุณวุฒิสูงขึ้น, เป็นศูนย์กลางการจัดหาและวัสดุครุภัณฑ์ของห้องสมุดโรงเรียน, ทำบัตรรายการออกจำหน่าย และที่สำคัญเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในการที่จะใ้การนิเทศห้องสมุดเป็นไปโดยราบรื่นและใ้ประโยชน์เต็มที่

ส่วนศึกษานิเทศก์ฝ่ายปฏิบัติการนิเทศ ควรจะเป็นศึกษานิเทศก์เขตและศึกษานิเทศก์จังหวัด ดังเช่น ศึกษานิเทศก์เขตและศึกษานิเทศก์จังหวัดของกรมสามัญศึกษาคงใ้ในปัจจุบัน โดยมีการทำงานที่คล้ายกัน คือ ศึกษานิเทศก์เขตรับนโยบายจากส่วนกลาง และเป็นใ้ปรึกษาของศึกษานิเทศก์จังหวัด เป็นตัวกลางประสานงานระหว่างส่วนกลาง และศึกษานิเทศก์จังหวัด รวมทั้งวางนโยบายการนิเทศเฉพาะใ้เขตนั้น ๆ ด้วย ส่วนศึกษานิเทศก์จังหวัด เป็นผู้รับนโยบายมาดำเนินการ อาจจะคิดใ้ให้เหมาะสมกับสภาพห้องสมุดภายในท้องถิ่น ศึกษานิเทศก์จังหวัดควรมีจำนวนที่ใ้เหมาะสมกับโรงเรียนใ้ใ้ในความรับผิดชอบ ในสหรัฐอเมริกากำหนดว่า ศึกษานิเทศก์ 1 คน ต่อ 5 โรงเรียน ศึกษานิเทศก์จังหวัดไกลชิดบรรณารักษ์มาก ต้องออกปฏิบัติการนิเทศเองจัดโครงการกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงติดตามผล การทำงานจึงควรอยู่ในวงแคบมากที่สุดจะใ้ทำงานไกลชิดบรรณารักษ์มากที่สุดด้วย

¹American Library Association, Standard for School Library Program (Chicago, 1960) p. 38.

ในสหรัฐอเมริกา การบริหารงานในแผนกวิชาห้องสมุดก็เป็นดังลักษณะที่เสนอแนะข้างต้นคือ มีศึกษานิเทศก์ของสมุคประจำรัฐ (State School Library Supervisor) รับผิดชอบการนิเทศทั่วไปของรัฐ เป็นหัวหน้าศึกษานิเทศก์ของสมุคของรัฐ ให้คำแนะนำและช่วยแก้ปัญหาในการทำงานแก่นักศึกษานิเทศก์ของสมุคระดับภาค, เมือง, หองดิน, และเป็นผู้อำนวยการจัดและดำเนินงานห้องสมุคของรัฐ ต่อมาเป็นศึกษานิเทศก์ระดับภาค (County School Library Supervisor) รับผิดชอบการนิเทศของสมุคของภาค เป็นผู้อำนวยการแก้ปัญหาและให้คำแนะนำแก่ศึกษานิเทศก์ระดับเมืองและหองดิน

ศึกษานิเทศก์ระดับเมือง (City School Library Supervisor) รับผิดชอบการนิเทศของสมุคของเมือง เป็นผู้อำนวยการ, แก้ปัญหาและให้คำแนะนำแก่ศึกษานิเทศก์ในระดับหองดิน (Local School Library Supervisor)

ศึกษานิเทศก์ที่มีความรับผิดชอบในการนิเทศของสมุคในหน่วยที่แคบที่สุดคือ ศึกษานิเทศก์ของหองดิน (Local School Library Supervisor) ทำงานใกล้ชิดกับบรรณารักษ์ เพราะไม่เสียเวลากับการวางนโยบายและความคุมการนิเทศดังเช่น ศึกษานิเทศก์ประเภทอื่น ๆ แต่เป็นแผนนำนโยบายมาใช้เพื่อให้บรรลุผลเป้าหมายที่วางไว้คือปรับปรุงห้องสมุคโรงเรียนในหองดินที่ตนรับผิดชอบให้มีความมาตรฐานสูงขึ้น

สำหรับของไทยเรานั้นมีเพียงศึกษานิเทศก์ส่วนกลางเทียบได้กับศึกษานิเทศก์ของสมุคประจำรัฐ ศึกษานิเทศก์ของสมุคเขต เทียบกับศึกษานิเทศก์ระดับภาค และศึกษานิเทศก์ประจำจังหวัด เทียบกับศึกษานิเทศก์ระดับเมือง ก็น่าจะเป็นการเพียงพอแล้ว

ศึกษานิเทศก์ของสมุคประจำจังหวัดไม่ควรประจำทำงานในแผนกศึกษาธิการ ควรจะอยู่ประจำหองสมุคใดหองสมุคหนึ่งที่เป็นศูนย์กลางให้บรรณารักษ์ในจังหวัดนั้น ๆ คิดข้อใดกาย และเพื่อที่จะได้จัดหองสมุคที่ประจำอยู่เป็นหองสมุคตัวอย่างและศูนย์กลางของจังหวัด เห็นควรว่าควรจะเป็นหองสมุคประชาชน เพราะหองสมุคประชาชนของ

จังหวัดนั้นขึ้นอยู่กับกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษาอยู่ดูแลประการหนึ่ง และอีกประการหนึ่งของสมุคประชาชนมีลักษณะไม่เฉพาะเจาะจง วัสดุจะครอบคลุมแก่คนทุกระดับ ถ้าจัดของสมุคประชาชนเป็นของสมุคตัวอย่าง นักเรียน, นักศึกษา และประชาชนทุกรุ่นทุควัยสามารถให้บริการได้ง่ายและสะดวกกว่า และสามารถทำเป็นศูนย์กลางการขีมือระหว่างของสมุคได้ก็ ศึกษาในเทศกของสมุคไม่จำเป็นต้องทำหน้าที่บรรณาธิกัเอง เพียงแต่เป็นที่ปรึกษาเท่านั้นก็เพียงพอ

3. ศึกษาในเทศกของสมุค (หรือศึกษาในเทศกของสมุคส่วนกลางถ้ามี) ควรจะทำงานประสานกับ ผู้รับผิดชอบในการออกแบบอาคารสถานศึกษาในสังกัดกรมต่าง ๆ และผู้รับผิดชอบการออกแบบครุภัณฑ์ของของสมุคสถานศึกษา เพื่อให้อาคารของสมุคไม่ว่าจะเอกเทศหรือไม่ก็ตามจะได้เป็นมาตรฐานและใช้ประโยชน์เป็นของสมุคได้ก็ ส่วนครุภัณฑ์นั้นจะได้เป็นมาตรฐาน สวยงามเหมาะสมกับเป็นครุภัณฑ์ของของสมุค และถ้าเป็นไปได้ควรเป็นกรรมการผู้หนึ่งในการตรวจรับสิ่งก่อสร้างดังกล่าว เพราะของสมุคนั้นครุภัณฑ์ควรแข็งแรง ถ้าเพียงแต่ตรวจแบบว่าถูกต้องใช้ได้เมื่อสร้างออกมาใช้วันๆไม่ก็ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งชั้นหนังสือทองทำให้แข็งแรงทนค่อนนำหนักของหนังสือจำนวนมากได้) ก็ใช้ประโยชน์ไม่ได้เท่าการลงทุน

4. ศึกษาในเทศกของสมุค (หรือศึกษาในเทศกของสมุคส่วนกลางถ้ามี) ควรจะให้บริการงานนี้เทศแก่ครบบรรณาธิกัในส่วนภูมิภาคไ้มาก จะประหยัดทั้งบุคคลและค่าใช้จ่าย เช่น การจัดซื้อ, การทำบัตรรายการมาตรฐาน ซึ่งเห็นว่ามีประโยชน์ของยากเลย เพราะของสมุคสถานศึกษาแต่ละประเภทจะมีหนังสือที่เหมือนหรือใกล้เคียงกันเป็นนวนใหญ่ ถ้าศึกษาในเทศกทำรายชื่อหนังสือของสมุคสถานศึกษาแต่ละระดับควรมีออกแจกและให้สถานศึกษาสั่งมา ศึกษาในเทศกเป็นผู้คัดเลือกซื้อ และทำบัตรส่งไปให้เสร็จ จะประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายของบรรณาธิกัที่ทองเดินทางมาจัดซื้อเองและของสมุคสถานศึกษาสามารถลดจำนวนผู้ทำงานลงได้ไม่ต้องเสีย

เวลาเลือก, จัดซื้อและทำบัตรรายการ นอกจากนี้จะทำให้บัตรรายการเป็นมาตรฐานเดียวกันอีกด้วย

5. กระทรวงศึกษาธิการควรหาทางส่งเสริมค่านิยมความก้าวหน้าในทางราชการแก่ศึกษานิเทศก์ให้มากขึ้นในฐานะเป็นนักวิชาการอันค้ำชั้นควรจะขึ้นไปตามความสามารถและประสบการณ์ มิใช่ดังปัจจุบันที่หน่วยศึกษานิเทศก์แต่ละกรมจะมีหัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์เพียงคนเดียวที่เป็นตำแหน่งชั้นพิเศษ นอกนั้นคิดแคชชั่นเอกเทศ ซึ่งเกิดการเปรียบเทียบกับนักวิชาการในสถานประกอบการศึกษาแม่ต่ออาจารย์ใหญ่โรงเรียนมัธยมบางแห่งยังได้ชั้นพิเศษ ทำให้ศึกษานิเทศก์เกิดความท้อแท้ และไปทำงานในหน่วยงานอื่นมากขึ้น

6. กศึกษานิเทศก์แผนกวิชาของสมาคมควรผลิตเอกสารให้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในรูปจุดสาร, วารสาร หรือหนังสือเล่มก็ตาม และควรแจกจ่ายให้ทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาที่อยู่ไกล ๆ กศึกษานิเทศก์ไม่มีโอกาสเข้าไปที่เทศ และบรรณารักษ์ไม่สามารถปลีกเวลาพาเขารวมสัมมนาอบรมหรือศึกษาหาความรู้ใด ๆ ได้ จะได้ทราบข่าวการเคลื่อนไหวในเรื่องการดำเนินงานของสมาคมได้จากสิ่งพิมพ์เหล่านี้ ถ้ามีงบประมาณพอสมควรจะจัดทำในรูปข่าวสาร (Newsletter) ซึ่งมีทั้งข่าวทั่วไป บทความและข่าวทางบรรณารักษศาสตร์ การตอบปัญหาซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่บรรณารักษ์ทุกากวางขึ้นทั้งในความรู้รอบตัวและงานของสมาคม เป็นการแก้ปัญหาการขาดบุคลากรออกนี้เทศได้ดียิ่ง

7. กศึกษานิเทศก์แผนกวิชาของสมาคมควรเป็นผู้จัดการอบรมแก่ครูบรรณารักษ์และพิจารณาอนุญาตวิทยากรในแก่ครูผู้เข้าอบรมดังที่สมาคมของสมาคมแห่งประเทศไทยจัดทำอยู่